

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Joh. Andr. Qvenstedii, SS. Theol. D. & Prof. Publ. Ordin. in
Acad. Witteberg, Ethica Pastorum, & Instructio Cathedralis,
sive Monita, Omnibus ac ...**

Quenstedt, Johann Andreas

Wittebergæ, 1708

VD18 13565508

Monitum I. Habeat futurus Verbi divini Minister Linguarum, Latinae, Graecae &
Ebraeae notitiam.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-213082](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-213082)

ETHICA PASTORALIS

ET INSTRUCTIO CATHEDRALIS.

MONITUM I.

HAbeat futurus Verbi divini Minister Lingvarum, Latinæ, Græcæ & Ebrææ notitiam.

Εὐχρηστος.

Qui docendi munere in Ecclesiâ cum fructu defungi cupit, illum instructum esse oportet Cognitione LINGVARUM, imprimis LATINÆ, GRÆCÆ & EBRAICÆ. De LATINA, communi his seculis gentium, præsertim in Europâ Mercurio, nullum potest esse dubium. In eâ enim non solum olim Ecclesiæ Occidentalis Doctores, sed etiam hodie plerique recentiores, Commentarios suos in S. Scripturam (ex quâ sola *traham* & *flamen* suarum Concionum depromere debet Sacer Orator, ut loqui amat *Sixtinus Amama* in *Orat. de Barbarie*,) scripserunt, imò absq; Ejus ope vix quicquam solidæ

A

dæc-

dæ eruditionis apud nos consequi datur, cum
 quicquid doctum, quicquid præclarum Or-
 bis habet, habuitq; in hanc linguam transfu-
 sum sit. Lingvæ verò EBRÆÆ & GRÆCÆ
 cognitio Ecclesiæ Ministro necessaria est, ut
 variantibus versionibus ad Fontes, Ebræum
 V. & Græcum N. Testamenti recurrere &
 textum Biblicum, de quo verba facienda, in
 Originali suâ lingvâ legere & intelligere, ve-
 rum & genuinum dictorum Scripturæ sensû
 ex ipso textu authentico eruere; varias & di-
 versas Doctorū interpretationes dijudicare;
 proprietates, *ἰσχυροὺς & ἐπερειαὺς* vocabulorum
 & phrasium, quibus Spiritui S. Mysteria Re-
 gni Coelorum proponere placuit, investigare
 & ponderare; divina oracula solidius & feli-
 cius explicare & Adversarios pressius urgere
 & refutare possit. Singulæ Bibliorum in ali-
 as lingvas Translationes rivuli sunt, ex puris-
 simis Fontibus Israelis humano studio ac o-
 perâ ducti & derivati, atq; proinde sordibus
 quibusdam ex humanâ infirmitate inquinari.
 Benè Paulus Fagius in præfat. Chald. para-
 phr. *Ut semper, inquit, purior aqua ex ipsis
 fontibus magis, quàm ex lacunis inde derivan-
 tibus hauritur: Ita semper puriora quodammo-
 do sunt, quæ ex ipsis primis lingvis, in quibus
 DEI oracula nobis tradita fuerunt, tanquam ex
 limpi-*

impidissimis fontibus hauriuntur. Idem docet Carol. Regius in Oratore Christ. Lib. III. c. 12. pag. 106. inqviens; *Non potest negari, quin propria lingua purius quodammodo exprimantur sensa, quam in versionibus, ut aqua siccior ac purior bibitur in fonte, quam ubi per canales excurrit.* Rectè Augustinus lib. II de doctr. Christ. c. XI. *Latine quidem lingua homines, ait, quos nunc instruendos suscepimus, duabus aliis ad Scripturarum divinarum cognitionem habent opus, Hebræa scil. & Græca, ut ad exemplaria præcedentia recurratur, si quam dubitationem attulerit Latinorum Interpretum infinita varietas.* Idem Capite sequente XIII. docet, variantibus versionibus recurrendum esse ad Fontes. Et Hieronymus in cap. 8. Zachar. Cogimur, inquit, ad Hebræos recurrere & scientiæ veritatem de fonte magis, quam de rivulis quærere. Et Epist. ad Vitalem palam fateretur, sed ad Ebraicam veritatem, tanquam ad arcem confugere. Confer. Ludov. Vives in Lib. XIV. August. de C. D. cap. 8. Inprimis hic audiendus Megalander Lutherus, qui in exhortando ad Lingvarum Originalium studium multus est, præsertim in Parænesi ad Senatores omnium Civitatum, per Germaniam, divino spiritu scriptâ Tom. II. Jenens. Germah. fol. 458. b. ubi in-

A 2

qvit;

qvīt; So lieb nun als uns das Evangelium ist / so hart lasset uns über den Sprachen halten; denn Gott hat seine Schrift nicht umbsonst allein in die zwo Sprachen schreiben lassen / das alte Testament in die Ebreische / das neue in die Griechische. Welche nun Gott nicht verachtet / sondern zu seinem Worte erwehlet hat für allen andern / sollen auch wir dieselbe für allen andern ehren. Et post pauca; Und laßt uns das gesagt seyn / daß wir das Evangelium nicht wohl werden erhalten / ohn die Sprachen. Die Sprachen sind die Scheiden / darinne das Messer des Geistes steckt. Sie sind der Schrein / darinnen man das Kleinod trägt. Sie sind das Gefäß / darinnen man diesen Trank fasset. Sie sind die Kemnot / darinnen diese Speise lieget / un wie das Evangelium selbst zeuget / Sie sind die Körbe / darinnen man diese Brot und Fische und Brocken behält. Verba Latina Tom. VII. Lat. Witteb. fol. 442. a. ita habent; *Hec eò dicta sūt, ut intelligamus, Evangelium commodè nunquam retenturos esse nos, nisi fiat linguarum studio; Vaginarum vice sūt lingue, in quibus gladius ille Spiritus, nempe Verbum DEI, tenetur insertus. Arce sūt seu thecæ repositoria, quæ repo-*

repositum hoc nobile κεικηλιον adservant. Potula sunt, quibus salubrem hanc potionem exceptam circum ferimus. Cella sunt promptuaria, ex quibus promus Concionator hac Evangelica cibaria depromit. Atq; ut Evangelium ipsum indicat; Cophini sunt, in quibus panes una cum piscibus, adeoq; reliquiarum fragmenta, ne pereant, custodiuntur. Ideò graviter monet in Enarratione Psal. XLV. Tom. III. Jenensi Latino fol. 462. Scio quantum mihi contra hostes meos profuerit Ebraeae linguae cognitio. Quare hac quantulacumq; cognitione infinitis millibus aureorum carere nollem. Et vos quoq; dabitis operam, qui aliquando docebitis religionem, ut hanc linguam discatis, si non pecora campi & indoctum vulgus haberi vultis, quod editis Germanicis libellis adjutum utcumq; Evangelia Dominicalia & Catechismum docet. Vere judicat ὁ μακάριος Franzius in praefat. libri de Interpr. Script. pag. 5. & 6. Nisi linguam Spiritus S. intelligat Interpres Scripturarum, nec seipsum, nec Ecclesiam edificabit. Et paulò post; Talis Interpres (nempe linguarum sacrarum ignarus) cogitur oculis alienis videre, auribus alienis audire, cogitur habitare in alterius cerebro, intellectu, iudicio &c. Nec tantum aliorum oculis videntur illi, quos solis versionibus contentos esse.

ac Interpretum fide, notitia & iudicio niti-
 git Originalium lingvarum inscitia, sed alio-
 rum etiam manibus credula simplicitate ita com-
 mittunt clavum seu gubernaculum mentis sue,
 ut ait Franc. Junius in Elog. Ling. S. quod
 Grammat. ejus præmissi. *ut si incerti essent in
 incerto mari. Et cum plebe in atris stantes è lon-
 ginqvo sacra contuentur.* Ast qvi Scripturam
 Originalem legit & intelligit, suis oculis vi-
 det, & cum Sacerdotibus in ipsa penetralia ad-
 missus, omnium, qvæ intus aguntur, ipse arbiter
 & testis est, ut inquit Waleus Orat. de Stud.
 Theol. Quantas frustrationes Lingvarum,
 Authenticarum ignorantia Sanctissimis Pa-
 tribus & acutissimis Scholasticis Doctoribus,
 in Sacr. Literarum Interpretatione attulerit,
 qvàm sæpè à genuino Scripturæ sensu intel-
 lectuq; exorbitaverint, vni docti passim o-
 stenderunt. Videatur B. Lutherus loc. cit.
*Aperuerunt illi, inquit Philippus Melanthon,
 seras securibus, & ligna clavo siderunt.* Et ta-
 men in Reformatorio vite, morumq; Clerico-
 rum, impresso Basileæ Anno 1444. ad statum
 Curatorum, satis esse, definitum est; si polle-
 ant bonâ charitate, & simplici morum ho-
 nestate; etiam ubi literatura magna deesset.
 Hinc Scioppius de Episcopis Romanis
 ingenuè fatetur de Scholar. & Studior.
 ratio

ratione; Eos *Hebraicè, Græcè & Latine indotissimos, tum Sacrarum literarum non magis, quàm Særbici aut Japonici sermonis intelligentes esse.* Quia itaq; Concionatori diligens & accuratum examen singularum vocum & dictionum est instituendum, quibus Myſteria ſacra primitus ſunt conſignata & expreſſa, (vocalis enim res deſignantur & ignorantia vocabulorum atq; ſermonis trahit ſecum ignorantiam rerum, quæ non modò errores ſimplices, verum etiam pernicioſas hæreſes parit, ut rectè docet *Jacobus Andree* in *Method. Concion. pag. 25.*) ideo Lingvarum, Græcæ & Ebrææ, cognitio Ei non ſolum utilis ſed & neceſſaria eſt, cum ad veri ſenſus à Deo intenti aſſecutionem, tum ad ſincere doctrine cuſtodiam & ſeqviorum opinionum refutationem. Nullus Verbi Miniſter Sanctarum Lingvarum ſubſidio deſtitutus eruditis adverſariis occurrere, oraq; illis obturare poteſt, quod tamen Apoſtolus in Miniſtro requirit *Tit. I. 9. & II.* Nemo Sac. Scripturarum Commentarios ſine interruptione legere, nedum intelligere valebit, ſine Lingvarum Originalium notitiâ (quæ & ipſa quandoq; commentarii inſtar eſt,) cum ſubinde Ebrææ, Græcæque voces interſerantur. *Provoco ad conſcientias omnium piorum Miniſtrorum, inquit Sixtinus*

Amama, in sua Parenæsi, Anti-Barb. Bibl. p. 131. qui aut Præceptorum defectu, aut negligentia aut denique malâ studiorum directione has linguas (Græcam & Ebræam) in Academiis non didicerunt, annon jam in sanctissimi muneris functione & SS. Literarum assiduâ meditatione agnoscant, quantas sibi frustrationes illarum ignorantia afferat. Hottingerus in. Dedicat. præmissâ Thesauro Philolog. eousque progreditur, ut dicere non vereatur; Militem facilius armis, quàm Ministrum Verbi Dei Linguarum Originalium subsidiis carere posse. Alstedius Præcognit. Theolog. Lib. II. cap. XCVI. pag. 621. ait; Linguae vulgò dicuntur fores scientiarum & claves; Quapropter si quis ingredi velit augustissimum veritatis divina palatium, oportet eum per hasce fores ingredi & hisce clavibus uti. Qui linguas maximè illas, quibus Deus nos in Verbo suo alloquitur, ignorat, non Theologus est, Erasmi iudicio, sed Sacræ Theologiæ violator, ac verè manibus pariter ac pedibus illotis, rem omnium maximè sacram non tractat, sed profanat, conspurcat, violat. Necessè est, inquit Philippus Melanthon Orat. de studiis Ebrææ linguæ eruditores & quos Ecclesia vult custodes esse, ac interpretes Sacrorum Codicum, nosse linguam Ebræam, ut certum sit, inter-

interpretationes concurrere cum fontibus. Jacobus Andrea ait in Method. Concion. pag. 28. Mediocri, etiam minimâ cognitione linguarum imbutus, ut Græcorum verborum themata & Ebraicorum radices solùm inquirere valeat, solidius de aliqua Scripturæ sententiâ judicabit, quàm qui omnium etiam doctissimorum Interpretum translationibus instructus hac cognitione destituatur. Græcæ Linguæ ignarus nec Salutem de Salute nostrâ ad nos per præcones suos differentem, nec Græcos Patres, Basilium, Gregorios, Chrysostomum, Athanasium, &c. quorum Scriptorum plurimus in Concionibus usus est, legere aut intelligere potest. Quod si dicas, legi Græcorum Patrum scripta posse in latinam linguam conversa, respond. sic levius illa percellere pectora, & gratiam illam genuinam & singularem, quam in suâ linguâ possident, in aliam quamcunq; linguam transfusa, amittete. Chaldaicæ quoq; & Syriacæ Linguæ cognitione tinctus sit O-rator sacer, cum propter capita nonnulla in Daniele & Esra, Chaldaico idiomate exarata, quæ lectu & intellectu æquè sunt necessaria atque cæteræ Bibliorum Sacrorum partes, tum quia Chaldaismi passim inspersi Hebræo Codici, & imprimis quia Chaldaicam Veteris & Syriacam Novi Testam.